

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa T. K., A. K., L. M., M. M. i S. W.

przeciwko Skarbowi Państwa – Prezydentowi W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 grudnia 2020 r.,

na skutek skarg kasacyjnych powodów T. K. i A. K. i powodów L. M., M. M. i S. W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 18 września 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania;**
- 2) odstępuje od obciążenia powodów kosztami postępowania na rzecz strony pozwanej.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.), a obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania

w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.). Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Powodowie wnieśli o przyjęcie skarg kasacyjnych do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które sformułowali w formie pytania: „Jeżeli powodowie dochodzą od pozwanego Skarbu Państwa odszkodowania za utratę sprzedanych lokali w nieruchomości stanowiącej na podstawie art. 5 dekretu warszawskiego [dekretu z 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy, Dz. U. Nr 50, poz. 279; dalej - dekret o gruntach warszawskich] odrębny (samodzielny) przedmiot własności, to czy w takim wypadku decyzja wyrażająca zgodę na sprzedaż lokalu w takiej nieruchomości budynkowej, której wydanie z naruszeniem prawa zostało potwierdzone w decyzji nadzorczej, jednak nie stwierdzono jej nieważności z uwagi na nieodwracalność skutków prawnych, może stanowić samodzielny dowód powstania szkody w majątku powoda, jeżeli do czasu jej uzyskania powodowie nie uzyskali z uwagi na bezczynność (zaniechanie) organu administracji decyzji rozpoznającej wniosek dekretowy, a samoistny posiadacz wydał ów budynek powodom”.

Powodowie powołali się też na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżność w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj. art. 7 dekretu o gruntach warszawskich w zw. art. 160 k.p.a. w zw. z art. 361 § 1 k.c. co do źródła szkody poniesionej przez byłego właściciela i jego następców prawnych w razie stwierdzenia nieważności decyzji odmawiającej przyznania byłemu właścicielowi nieruchomości prawa własności czasowej na podstawie art. 7 dekretu o gruntach warszawskich, a to z uwagi na wydanie przez Sąd Najwyższy w przeciągu niecałych 4 lat uchwał, które nie rozstrzygnęły przedstawionej wyżej wątpliwości i pogłębiają rozbieżności w orzecznictwie sądów. Skarżący wymienił uchwałę Sądu Najwyższego z 21 sierpnia 2014 r., III CZP 49/14 oraz uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 3 września 2015 r., III CZP 22/15 i z 28 marca 2018 r. III CZP 46/17.

Powodowie powołali się również na oczywistą zasadność skarg kasacyjnych (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), wynikającą w szczególności z niewłaściwego zastosowania przepisów prawa materialnego, tj.: art. 160 § 1 i 6 k.p.a. w zw. z art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 442 § 1 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w zw. z art. 124 § 1 k.c. w zw. z art. 5 k.c. oraz art. 225 k.c. w zw. z art. 229 k.c. w zw. z art. 5 dekretu o gruntach warszawskich oraz 123 ust. 1 k.c. (względnie art. 5 k.c.) i wadliwej interpretacji uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 28 marca 2018 r., III CZP 46/17 (OSNC 2015, nr 5, poz. 60) oraz uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2018 r., I CSK 335/16 i z 15 czerwca 2018 r., I CSK 393/16.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga wskazania na problem o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygnięty w dotychczasowym orzecznictwie i wymagający pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Problem sformułowany przez powodów nie ma cech określonych wyżej, gdyż został już objaśniony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a w szczególności w uchwałach składu siedmiu sędziów, na które wskazali powodowie, a które zostały podjęte w związku z rozbieżnością poglądów w orzecznictwie nieusuniętą przez uchwałę z 21 sierpnia 2014 r., III CZP 49/14 oraz w późniejszych wyrokach.

W uchwale składu siedmiu sędziów z 3 września 2015 r., III CZP 22/15, (OSNC 2016, nr 3, poz. 30), Sąd Najwyższy rozstrzygał przedstawione przez skład

zwykły tego Sądu zagadnienie prawne sprowadzające się do pytania, czy wydana z naruszeniem prawa decyzja zezwalająca na sprzedaż lokali w budynku położonym w nieruchomości, której dotyczyła niezgodna z prawem decyzja administracyjna odmawiająca przyznania byłemu właścicielowi nieruchomości prawa własności czasowej, wydana na podstawie art. 7 dekretu o gruntach warszawskich, może być także źródłem jego szkody. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli stwierdzono wydanie z naruszeniem prawa decyzji odmawiającej byłemu właścicielowi przyznania prawa do gruntu na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu o gruntach warszawskich, to źródłem poniesionej przez niego lub jego następców prawnych szkody nie jest decyzja zezwalająca na sprzedaż lokalu w budynku położonym na nieruchomości, także w razie stwierdzenia jej wydania z naruszeniem prawa. W niniejszej sprawie uchwała ta nie miała wprost zastosowania, gdyż z ustaleń przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia wynika, że decyzją nadzorczą z 24 października 2000 r. właściwy organ stwierdził w całości nieważność wydanej 20 czerwca 1952 r. decyzji o odmowie ustanowienia na rzecz poprzednika powodów prawa własności czasowej.

W kolejnej uchwale składu siedmiu sędziów z 28 marca 2018 r., III CZP 46/17 (OSNC 2018, nr 7-8, poz. 65), Sąd Najwyższy rozważył okoliczności związane z odpowiedzią na pytanie istotne dla rozstrzygnięcia także niniejszej sprawy, a mianowicie rozważył problem o źródła szkody byłego właściciela gruntów warszawskich i jego następców prawnych w razie stwierdzenia nieważności decyzji utrzymującej w mocy decyzję odmawiającą ustanowienia na jego rzecz prawa użytkowania wieczystego na tej nieruchomości na podstawie przepisów dekretu. Sąd Najwyższy stwierdził, że źródłem poniesionej w takim przypadku szkody nie jest decyzja wydana z naruszeniem prawa, zezwalająca na sprzedaż lokali w budynku położonym na tej nieruchomości. Także w tym wypadku utratę prawa własności budynku, w którym położone były sprzedawane później lokale mieszkalne, powodowała już niezgodna z prawem decyzja dekretowa (art. 8 dekretu o gruntach warszawskich), a odszkodowanie za jej wydanie powinno obejmować także negatywne następstwa w postaci rozporządzenia lokalami.

To samo odnosi się do przypadku, gdy przedmiotem stwierdzenia nieważności nie jest wydana w drugiej instancji decyzja utrzymująca w mocy negatywną decyzję dekretową, lecz negatywna decyzja dekretowa.

Ten pogląd, rozstrzygający także wątpliwości prawne przedstawione przez powodów w niniejszej sprawie, został przyjęty w późniejszym orzecznictwie dotyczącym stanów faktycznych, w których znajdował zastosowanie dekret o gruntach warszawskich (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 15 czerwca 2018 r., I CSK 443/17, niepubl., z 15 czerwca 2018 r., I CSK 443/17, niepubl., z 15 czerwca 2018 r., I CSK 447/17, niepubl., z 5 lipca 2018 r., I CSK 517/17, niepubl., z 6 listopada 2020 r., I CSK 736/18, niepubl.). Odmowna decyzja dekretowa wywołała pierwotnie skutek w postaci utraty prawa własności budynku i w łańcuchu przyczynowo-skutkowym jest główną przyczyną szkody, a późniejsze decyzje o sprzedaży lokali - będące jedynie przesłanką ich zbycia - miały charakter wtórny. Stwierdzenie wadliwości decyzji dekretowej jest przyczyną uzasadniającą odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa za stratę związaną ze sprzedażą lokali. Jak objaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 6 listopada 2020 r., I CSK 736/18, szkoda w rzeczywistości powstała już z chwilą wystąpienia zdarzeń zmieniających stan faktyczny i prawny nieruchomości warszawskiej, niemożliwych do odwrócenia nawet przy przyjęciu fikcji prawnej skutku *ex tunc* decyzji stwierdzającej nieważność decyzji dekretowej.

Z ustaleń przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie wynika, że powodowie odzyskali fizyczne władztwo nad nieruchomością przy ul. O. w W. w 2009 r., poza lokalami z tej nieruchomości sprzedanymi już wcześniej, a to musi oznaczać, że wówczas zakończone zostały czynności zmierzające do rozstrzygnięcia wniosku dekretowego po wyeliminowaniu z obrotu prawnego decyzji z 20 czerwca 1952 r. Już wówczas powodom wiadomo było, że nie odzyskają tytułu prawnego do lokali wyodrębnionych i sprzedanych w uwzględnieniu roszczeń wykreowanych ustawowo. Najpóźniej wtedy powinni też dochodzić roszczenia odszkodowawczego, które zgłosili w niniejszym procesie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 czerwca 2018 r., I CSK 443/17). Takie też stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398 § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji, odstępując jednak, stosownie do art. 102 k.p.c., od obciążania powodów kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego. Zdecydował o tym charakter sprawy, w tym w szczególności to, że poszukiwanie podstaw do uzyskania rekompensaty za majątki utracone przez byłych właścicieli w czasie powojennej transformacji ustrojowej, wynika z braku woli prawodawcy do ustalenia mechanizmu zaspakajania tego rodzaju roszczeń, czy choćby wyraźnej i jednoznacznej deklaracji, iż zaspokojone nie zostaną, przy jednoczesnym odsyłaniu zainteresowanych na drogę sądową i do podejmowania prób wykorzystania na tej drodze rozmaitych instytucji cywilnoprawnych.

jw